

Päiväys
26.03.2024

Diaarinumerot
21298/03.04.04.04.22/2021
21312/03.04.04.04.22/2021

JULKINEN KUULUTUS

Vaasan hallinto-oikeuden päätös ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisessa valitusasiassa

Kuulutuksen julkaisupäivä Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla

26.03.2024

Päätöksen tiedoksisaantipäivä

Hallintolain 62 a §:n 3 momentin mukaan päätöksen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä julkaisemisajankohdasta.

Päätöksen tiedoksisaantipäivä on **02.04.2024**.

Asia

Vaasan hallinto-oikeuden päätös 26.03.2024 nro 345/2024, valitus ympäristölupa-asiassa/vesitalousasiassa, kalojen kasvattaminen verkkoaltaissa meressä sekä kalojen talvisäilytys verkkoaltaissa, Parainen.

Luvan hakija

Haverön Lohi Oy

Kuulutuksen ja päätösasiakirjan nähtävilläpito

Tämä kuulutus ja päätösasiakirja pidetään nähtävillä **26.03.2024 – 02.05.2024**

Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla osoitteessa:

<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/index/hallinto-oikeudenkuulutukset/paatoskuulutukset.html>

Muutoksenhakuohjeet

Ohjeet valituksen tekemiseen löytyvät kuulutetun päätöksen muutoksenhakua koskevasta osasta sekä siihen liitetystä valitusosoituksesta. Valitusaika päättyy **02.05.2024**.

Datum

26.03.2024

Diarienummer

21298/03.04.04.04.22/2021

21312/03.04.04.04.22/2021

OFFENTLIG KUNGÖRELSE

Vasa förvaltningsdomstols beslut i ett besvärssärende enligt miljöskyddslagen och vattenlagen

Dagen då kungörelsen har publicerats på Vasa förvaltningsdomstols webbplats

26.03.2024

Dagen för delfående av beslutet

Enligt 62 a § 3 momentet i förvaltningslagen anses delfåendet ha skett den sjunde dagen efter publiceringstidpunkten.

Dagen för delfående av beslutet är **02.04.2024**.

Ärende

Vasa förvaltningsdomstols beslut 26.03.2024 nr 345/2024 om besvär i ett miljötillståndsärende/vattenhushållningsärende, uppfödning av fisk i nätbassänger i havet samt förvaring av fisk i nätbassänger, Pargas.

Den som ansöker om tillstånd

Haverön Lohi Oy

Hur kungörelsen och beslutet hålls offentligt tillgängliga

Denna kungörelse och beslutshandlingen hålls offentligt tillgängliga under tiden **26.03.2024 – 02.05.2024** på Vasa förvaltningsdomstols webbplats på adressen

<https://oikeus.fi/hallinto-oikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/index/hallinto-oikeudenkuulutukset/paatoskuulutukset.html>

Anvisningar för överklagande och besvärstiden

Anvisningar för hur man överklagar finns i den del av beslutet som gäller överklagande samt i den besvärсанvisning som finns som bilaga till beslutet. Besvärstidens sista dag är **02.05.2024**.

26.03.2024

Dnrot

21298/03.04.04.04.22/2021

21312/03.04.04.04.22/2021

Asia Valitus ympäristönsuojelulain ja vesilain yhteiskäsittelyn piiriin kuuluvassa lupa-asiassa

Muutoksenhakijat 1. Haverön Lohi Oy

2. [REDACTED]

Luvan hakija Haverön Lohi Oy

Päätös, josta valitetaan

Etelä-Suomen aluehallintovirasto 27.09.2021 nro 288/2021

Aluehallintovirasto on myöntänyt Haverön Lohi Oy:lle määräaikaisen luvan verkkoaltaiden pitämiseen meressä ja luvan kalojen kasvattamiseen Kläppenin ja Österstholmin yksiköissä ja talvisäilytykseen Notgrundissa Sommarön kylässä Sommarön kalastuskunnan vesialueella 445-594-876-1 Paraisten kaupungissa aluehallintoviraston päätöksen liitteen 1 osoittamilla paikoilla.

Luvan saajan on noudatettava ympäristönsuojelulain ja vesilain säännöksiä sekä seuraavia lupamääräyksiä.

Lupamääräykset

Rakenteet ja laitteet

1. Kläppenin yksikössä verkkoaltaiden yhteenlaskettu pinta-ala saa olla enintään 510 m². Laitos tulee sijoittaa kokonaisuudessaan seuraavien kulmapisteiden (koordinaatit ETRS-TM35FIN) muodostamalle alueelle:

N 6677667, E 224855

N 6677690, E 225010

N 6677542, E 224860

N 6677565, E 225029

Östersholmin yksikössä verkkoaltaiden yhteenlaskettu pinta-ala saa olla enintään 1 200 m². Laitos tulee sijoittaa kokonaisuudessaan seuraavien kulmapisteiden (koordinaatit ETRS-TM35FIN) muodostamalle alueelle:

N 6676198, E 224200

N 6676130, E 224340

N 6676070, E 224170

N 6676010, E 224310

Notgrundin talvisäilytyspaikalla saa säilyttää verkkoaltaita 20.10.–15.5. välisenä aikana. Altaiden pinta-ala saa olla enintään 800 m². Talvisäilytys tulee sijoittaa koordinaatteihin (ETRS-TM35FIN) N 6677480, E 224235.

2. Kalankasvatustoimintaan liittyvät rakenteet ja laitteet on pidettävä asianmukaisessa kunnossa. Verkkoaltaat on ankkuroitava niin, että ne pysyvät suunnitellulla paikalla eivätkä aiheuta vesiliikenteelle tai merialueen muulle käytölle vältettävissä olevaa haittaa.

3. Verkkoaltaat on merkittävä Traficomien ohjeiden mukaisesti. Altaiden sijainnista ja merkinnästä samoin kuin niiden myöhemmästä poistamisesta on tehtävä karttaliittein varustettu ilmoitus Traficomille sen haluamalla tavalla.

Toiminta ja päästöt

4. Laitosta on hoidettava siten, että kalankasvatuksen ympäristövaikutukset ovat mahdollisimman vähäiset. Laitoksen toiminta on järjestettävä siten, että siitä ei aiheudu melu- eikä hajuhaittoja ympäristölle.

5. Kalankasvatuksessa Kläppenin laitoksella vuosittain käytettävä rehu saa sisältää enintään 285 kg fosforia ja enintään 2 200 kg typpeä.

Kalankasvatuksessa Östersholmin laitoksella vuosittain käytettävä rehu saa sisältää enintään 480 kg fosforia ja enintään 3 700 kg typpeä.

Kalojen talvisäilytyksessä vuosittain käytettävä rehu saa sisältää enintään 38 kg fosforia ja enintään 295 kg typpeä.

Tavoitteena on, että ominaispäästö kalankasvatuksessa ei ylitä 5,5 g fosforia eikä 40 g typpeä kasvatettavaa kalakiloa kohti.

Ominaispäästöarvot lasketaan vähentämällä vuosittain käytettävän rehun ravinnemäärästä kalan lisäkasvuun sitoutunut ravinnemäärä ja jakamalla näin saatu erotus kalan vuotuisella lisäkasvulla. Kasvatetussa kalassa on 0,40 % fosforia ja 2,75 % typpeä.

Jätehuolto

6. Kuolleet kalat on kerättävä talteen ja kompostoitava tai toimitettava laitokseen, jolla on asianmukainen lupa käsitellä nämä jätteet. Kuolleet kalat on käsiteltävä eläimistä saatavista sivutuotteista ja eläinjätteen käsittelystä annettujen säädösten mukaan.

7. Laitosta on hoidettava siten, että jätettä syntyy mahdollisimman vähän. Jätteet on lajiteltava ja varastoitava asianmukaisesti sekä toimitettava hyötykäyttöön tai käsiteltäviksi tavanomaisen jätteen tai vaarallisen jätteen käsittelypaikoille.

Häiriö- ja muut poikkeustilanteet

8. Kalankasvatukseen liittyvistä merkittävistä häiriö- ja poikkeustilanteista on ilmoitettava Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen ja Paraisten kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle. Häiriö- ja poikkeustilanteiden syyt on välittömästi selvitettävä sekä havaitut viat ja häiriötekijät on korjattava viipymättä.

9. Jos laitoksella olevissa kaloissa todetaan tai on syytä epäillä olevan eläintautilain nojalla vastustettavaa kalatautia tai muuta tarttuvaa kalatautia, jota ei yleensä esiinny Suomessa, asiasta on ilmoitettava joko kunnan tai aluehallintoviraston eläinlääkärille ja ryhdyttävä muihin tarvittaviin toimenpiteisiin.

Vakavissa kalatautitapauksissa on ilmoitus tehtävä myös Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle.

Tarkkailu ja raportointi

10. Laitoksen vastuullisen hoitajan nimi yhteystietoineen on ilmoitettava Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle.

11. Laitoksen toiminnasta on pidettävä hoitopäiväkirjaa. Päiväkirjaan on merkittävä tiedot:

- altaiden tuomisesta kasvatuspaikalle ja talvisäilytyspaikalle ja niiden poisviennistä,
- käytössä olevien altaiden tilavuudesta ja pinta-alasta,
- laitokseen tuodun ja siitä poistetun kalan määrästä,
- laitoksella käytetyn rehun määrästä ja laadusta,
- laitoksella tapahtuvan verestyksen yhteydessä tulevan veren, kuolleiden kalojen ja muiden jätteiden määrästä, laadusta ja niiden käsittelystä sekä toimittamisesta edelleen,
- mahdollisista kalataudeista ja kalakuolemista sekä käytetyistä lääkkeistä ja muista kemikaaleista,

- laitoksella käytettävien rehujen ja kemikaalien varastoinnista sekä
- muista seikoista, jotka vaikuttavat päästöjen seurantaan ja ohjaukseen.

Hoitopäiväkirja on säilytettävä viiden vuoden ajan ja vaadittaessa esitettävä viranomaisille.

Edellistä vuotta koskeva yhteenveto on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle ja Paraisten kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen esittämällä tavalla. Muutkin tarpeelliset tiedot ja selvitykset on vaadittaessa annettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle hoitopäiväkirjoissa ja yhteenvedoissa esitettyjen tietojen luotettavuuden tarkistamiseksi.

12. Kalankasvatuksen vaikutuksia merialueella on tarkkailtava Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen hyväksymällä tavalla. Tarkkailu voidaan suorittaa yhteistarkkailuna alueen muiden tarkkailuvelvollisten kanssa.

Ehdotus tarkkailuohjelmaksi on toimitettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta.

Tarkkailujen tulokset on toimitettava tarkkailuohjelmassa määrätyn ajoin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle ja kalatalousviranomaiselle sekä Paraisten kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle. Tarkkailutiedot on vaadittaessa annettava myös asianosaisille nähtäviksi.

Toiminnan lopettaminen

13. Jos kalankasvatustilasto lopettaa toimintansa pysyvästi, kalankasvatukseen liittyvät rakenteet kuten ankkuripainot, köydet, kalankasvatusaltaat ja -kehikot on poistettava vesialueelta mahdollisimman pian. Toiminnan lopettamisesta on tehtävä karttaliittein varustettu ilmoitus Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle, Paraisten kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle ja Traficomille edellä lupamääräyksessä 3 määrätyn mukaisesti, kahden kuukauden kuluessa toiminnan lopettamisesta. Ilmoitukseen on liitettävä selvitys kalankasvatustoimintaan kuuluvien laitteiden ja rakenteiden vesi- ja maa-alueelta poistamisesta sekä toimintaan liittyvien jätteiden alueelta pois toimittamisesta. Laitosta koskeva vesitalouslupa, ympäristölupa ja luvan saajalle määrätty velvoitteet lakkaavat olemasta voimassa, kun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on todennut jälkihoitotoimet tehdyiksi.

ELY-keskus voi tarvittaessa antaa toiminnan lopettamiseen ja jälkihoitoon liittyviä tarkentavia määräyksiä tai edellyttää toiminnan lopettamista koskevan hakemuksen tekemistä aluehallintovirastolle. Merialueen tarkkailua tulee

jatkaa lopettamisen jälkeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen määräämällä tavalla 1–3 vuoden ajan.

Luvan voimassaolo

Lupa on voimassa 31.12.2031 saakka.

--

Edunmenetykset

Kalankasvatuksesta ja kalojen talvisäilytyksestä, kun toimintaa harjoitetaan lupamääräysten mukaisesti, ei ennalta arvioiden aiheudu vesilain mukaan korvattavaa edunmenetystä eikä ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain mukaan korvattavaa vesien pilaantumista.

--

Aluehallintoviraston päätöksen perusteluja

Lupaharkinta

Vaikutukset vesialueeseen ja sen käyttöön

Hakemuksen mukainen toiminta tarkoittaa kalankasvatustoiminnan jatkamista entisillä sijainneilla Paraisten kaupungin Nauvossa Sommarön kylässä. Laitoskoko on tarkoitettu säilyttämään samansuuruisena kuin vuonna 2015 annetussa päätöksessä on määrätty. Siten hakemuksen mukaisen laitoksen vaikutuksia voidaan arvioida tiedossa olevien päästöjen ja tarkkailutietojen perusteella.

Kläppenin laitoksen päästö on vuosina 2016–2020 ollut keskimäärin noin 129 kg fosforia ja 1 283 kg typpeä vuodessa. Österstholmin laitoksen päästö on samalla ajalla ollut keskimäärin noin 226 kg fosforia ja 2 200 kg typpeä vuodessa.

Tarkkailutulosten perusteella Kläppenin ja Österstholmin kalankasvatustilastojen vesistövaikutukset eivät ole olleet nähtävissä veden laadussa. Päälyllysväitkimyksissä vaikutukset näkyivät vaihtelevasti. Pohjaeläintutkimukset ovat osoittaneet pohjien tilassa tapahtuneen lievää parantumista. Kasviplanktonitutkimukset ovat ilmentäneet laitokselta tulevan kuormituksen vaikutusta. Rakkohaurun alarajatutkimukset osoittivat välttävää tai huonoa ekologista tilaa.

Talvisäilytyksen aikana kaloja ruokitaan ainoastaan kalojen elintoimintojen ylläpitämiseksi, joten kalojen talvisäilytyksestä aiheutuvat päästöt ovat pieniä, eivätkä ne sanottavasti vaikuta vedenlaatuun tai muutoin vesiympäristöön.

Laitoksilla ei ole sanottavaa vaikutusta vesialueen muuhun käyttöön.

--

Vesiviljelyn sijainninhjaus

Österstholmin kalankasvatustilasto sijaitsee sijainninhjaussuunnitelmissa vesiviljelyyn sopivaksi tunnistetulla alueella. Kläppenin tilasto sijaitsee Sommarön saaren itäpuolella alueella, jota ei ole merkitty sijainninhjaussuunnitelmaan. Tilaston kohdalla vesisyvyys on noin 15 m ja vesi syvenee itään päin noin 35 m saakka. Veden vaihtuvuus on hyvä. Sijainninhjaussuunnitelmissa ei sinänsä ole oikeudellista merkitystä kalankasvatustilastosta koskevassa lupaharkinnassa, mutta se tuo hyvää taustatietoa lupaharkintaan.

Vesien- ja merenhoitosuunnitelma

Kläppenin tilasto sijaitsee Paraisten ja Nauvon välisen vesialueen vesimuodostumassa. Österstholmin tilasto sijaitsee Gullkronan selän ulkosaaristoalueen vesimuodostumassa. Molempien vesimuodostumien tila on uusimmassa, vielä vahvistamattomassa, luokittelussa arvioitu tyydyttäväksi. Vesialueen kehitys on heikentynyt edelliseen luokittelukauteen verrattuna. Useiden laatuosittajien tila on heikentynyt. Heikentymistä on tapahtunut erityisesti Paraisten ja Nauvon välisen vesialueen vesimuodostumassa. Gullkronan selän ulkosaaristoalueen vesimuodostumassa useiden laatuosittajien kohdalla on tapahtunut hienoista kohenemistä, vaikka kokonaistyyppipitoisuuden ja kasviplanktonin biomassin osalta on tapahtunut heikentymistä.

Vesienhoidon tavoitteena on saavuttaa alueella veden hyvä ekologinen tila vuoteen 2027 mennessä. Kuulemisvaiheessa olevassa Varsinais-Suomen ja Satakunnan vesienhoidon toimenpideohjelmassa vuosille 2022–2027 esitetään, että kalankasvatuksen kuormitusta tulee vähentää erityisesti niillä alueilla, joilla ekologinen tila on hyvää huonompi tai tila uhkaa heikentyä kalankasvatuksen kuormituksen johdosta ja joilla vesistön tilaa voidaan parantaa kalankasvatuksen kuormituksen alentamisella.

Laitoskoko

Verkkoaltaissa tapahtuvan kalankasvatuksen päästöjä voidaan rajoittaa vain käytettyjen rehujen ravinnesisältöihin ja kalojen ravinteiden käytön tehokkuuteen vaikuttamalla. Toiminnan luonteesta johtuen päästöjä koskeva määräys on annettu ympäristönsuojelulain 52 §:n 2 momentin mukaisesti tuotannossa käytettävästä ravinnosta rajoittamalla rehun ravinnesisältöä. Rehun ravinnesisällön raja-arvoja määrittäessä on otettu huomioon toiminnan vaikutukset vesialueeseen ja sen käyttöön, vesienhoito- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttamismahdollisuuksiin sekä kalankasvatustoiminnan päästöjen vähentämiseen liittyvien toimien kehittyminen.

Kalankasvatuksessa kalojen ruokintaan käytettävä rehu saa sisältää Kläppenin poikaslaitoksella enintään 285 kg fosforia ja enintään 2 200 kg typpeä ja Österstholmin teuraskalalaitoksella enintään 480 kg fosforia ja enintään 3 700 kg typpeä vuodessa. Tilaston huolellinen ja ammattitaitoinen hoito

(rehukerroin 1,10 teuraskalalla ja 0,9 poikasilla) sekä vähäravinteisten rehujen (fosforipitoisuus 0,80 % teuraskalalla ja 0,90 % poikasilla sekä typpipitoisuus 6,0 % teuraskalalla ja 7,0 % poikasilla) käyttö ympäristön kannalta parhaan käytännön periaatteen (BEP) mukaisesti mahdollistavat kalojen lisäkasvun suuruudeksi Kläppenin laitoksella noin 35 000 kg/a ja Österstholmin laitoksella noin 55 000 kg/a vuodessa. Kalaan sitoutuvan fosforin määrä on 4,0 g/kg ja typen määrä 27,5 g/kg. Toiminnasta aiheutuvat laskennalliset ravinnepäästöt ovat 400 kg fosforia ja 3 400 kg typpeä vuodessa.

Talvisäilytyksessä kalojen ruokintaan käytettävä rehu saa sisältää enintään 38 kg fosforia ja 295 kg typpeä. Kaloja ruokitaan ainoastaan kalojen elintoimintojen ylläpitämiseksi. Kalojen talvisäilytyksestä aiheutuvat päästöt ovat pieniä. Talvisäilytys on ajallisesti rajattu aiemman luvan mukaisesti päättyämään 15.5., jotta lämpenevän veden vaatima rehumäärän lisääminen ei aiheuttaisi ylimääräisiä päästöjä. Talvisäilytyksen alkamispäivämäärä 20.10. on määrätty hakemuksen mukaisesti.

Voimassa olevan Vaasan hallinto-oikeuden antaman päätöksen rehun ravinne määräien perusteella laskettuihin päästöihin verrattuna fosforipäästöt vähenevät 12 % ja typpipäästöt pysyvät samana.

Rajoittamalla rehun sisältämää typpimäärää lupamääräyksen 5 mukaisesti voidaan vähentää kalankasvatuksen päästöjä aiempaan verrattuna. Edellä esitetyllä tavalla mitoitettujen laitosten päästöt eivät vaikeuta Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman vuosille 2016–2021, eikä vesienhoitosuunnitelman luonnoksen vuosille 2022–2027, mukaisen tavoitetilan saavuttamista eivätkä Suomen merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelman 2016–2021 toteuttamista.

Vesilain mukaiset lupaedellytykset

Laitosta varten tarvittavat vesialueet ovat voimassa olevan vuokrasopimuksen perusteella luvan saajan hallinnassa. Luvan myöntämisen edellytykset vesilain mukaan ovat olemassa, koska kalankasvatustalaiden pitämisestä meressä yksityiselle edulle saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin.

Ympäristönsuojelulain mukaiset lupaedellytykset

Luvan myöntämisen edellytykset ympäristönsuojelulain mukaan ovat olemassa, koska kalankasvatuksesta ja kalojen talvisäilytyksestä, kun se toteutetaan lupamääräysten mukaisesti, ei aiheudu terveyshaittaa tai merkittävää muuta ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa eikä erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella eikä eräistä naapurisuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasitusta. Toiminta täyttää jätelain ja -asetuksen vaatimukset.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

1. *Haverön Lohi Oy* on vaatinut aluehallintoviraston päätöksen lupamääräyksen 5 muuttamista hakemuksen mukaiseksi siten, että kalojen ruokintaan vuosittain käytettävä rehu saa sisältää Kläppenin yksikön osalta fosforia yhteensä enintään 310 kiloa ja typpeä yhteensä enintään 2 200 kiloa vuodessa ja Östertsholmin yksikön osalta fosforia yhteensä enintään 520 kiloa ja typpeä yhteensä enintään 3 700 kiloa vuodessa ja että kalojen talvisäilytykseen vuosittain käytettävä rehu saa lisäksi sisältää fosforia enintään 50 kg ja typpeä 370 kg.

Perusteluinaan muutoksenhakija on esittänyt uudistavansa kaiken lupahakemuksessaan ja sen täydennyksissä lausumansa ja lisäksi esittänyt muun ohella seuraavaa:

Uudessa luvassa rehun sisältämiä fosforimääriä ja talvisäilytyksen osalta myös typpimääriä on kaavamaisesti vähennetty hakemuksen tarkoittamista ja voimassa olevan luvan määräistä, vaikka yhtiön toiminnasta ei ole esitetty aiheutuneen ympäristöhaittoja rehevöitymisen muodossa. Tältä osin hakijayhtiö on viitannut laitoksen vaikutusalueella tehtyihin vesistö tarkkailuraportteihin ja pohjaeläintutkimuksiin, joiden nojalla ei yhtiön toiminnasta voida katsoa aiheutuneen vesistön rehevöitymistä ja pohjan tilassa on tapahtunut lievää parantumista.

Östertsholmin laitos sijaitsee sijainninohjaussuunnitelmassa vesiviljelyyn sopivaksi tunnistetulla alueella.

Östertsholmin yksikkö sijaitsee avoimella merialueella ja vesisyvyys laitoksen lähituntumassa on noin 25–33 metriä, mitkä tosiseikat merkitsevät sitä, että virtausolosuhteet ja veden vaihtuvuus ovat laitoksen sijaintipaikalla hyviä ja laitoksen vaikutusalueella aiheuttama ravinnekuormitus on siten vähäistä eikä laitoksen kuormitus näy veden laadussa kuten päätöksen perusteluissa on todettu.

Kläppenin yksikkö sijaitsee myös avoimella merialueella ja vesisyvyys laitoksen lähituntumassa on jopa 35 metriä, mitkä tosiseikat merkitsevät sitä, että virtausolosuhteet ja veden vaihtuvuus ovat laitoksen sijaintipaikalla hyviä ja laitoksen vaikutusalueelle aiheuttama ravinnekuormitus on siten vähäistä ja laitoksen paikka on siten hyvin kalankasvatukseen soveltuva, koska laitoksen ympäristövaikutuksia ei ole ollut vedenlaatua koskevan tarkkailun perusteella juurikaan havaittavissa.

On perusteetonta ja kohtuutonta, että yhtiön toimintaedellytyksiä heikennetään nyt esitetyn suuruisilla lupaehtojen tiukennuksilla, vaikka syy-yhteyttä vesistön tilan pitkän aikavälin vähäisten muutosten ja laitoksen toiminnan välillä ei ole voitu osoittaa.

Lupaehtoihin tehty leikkaus on Saaristomeren ja Nauvon vesialueiden osalta marginaalinen ja merkityksetön muuhun alueen kuormitukseen verrattuna, mutta hakijayhtiön kannalta toiminnan edellytyksiä turhaan rajoittava tekijä.

Nauvon vesialueen nykytilaan ja varsinkin tulevaan kehitykseen vaikuttaa myös muu vesialueelle tuleva kuormitus, sillä alueella on paljon vapaa-ajan asutusta ja myös pelloilta ojien taikka sulamisvesien mukana tuleva fosfori- ja typpikuormitus vaikuttaa olennaisesti veden ja pohjan tilaan.

Rannikkoalueilla ja Saaristomerellä ovat lukuisat kalankasvatuslaitokset lopettaneet toimintansa, mikä luonnollisesti vaikuttaa alan kokonaiskuormitukseen. Lisäksi laitosten käyttämien rehujen rehukertoimet ovat pienentyneet ja ruokintamenetelmät kehittyneet, joten sitäkin kautta on mereen joutunut kuormitus vähentynyt olennaisesti.

Haverön Lohi Oy käyttää kalojen ruokintaan Itämeri-rehua, jonka raaka-aineista enin osa on kalastettu Itämerestä. Tämä osaltaan vähentää toiminnasta koko merialueelle kohdistuvaa ravinnekuormitusta.

Ratkaisun asiassa tulee perustua myös Valtioneuvoston 18.06.2009 hyväksymään Kansallisen vesiviljely 2015-asiakirjan periaatteisiin ja tavoitteisiin, joilla pyritään sovittamaan yhteen vesiviljelyä koskevat elinkeino- ja ympäristöpolitiikat sekä luomaan edellytykset tuotannon kestäväälle kasvulle ja nykyistä suuremmalle omavaraisuudelle viljellyissä lohikaloissa.

Laitokset ovat yksikkökooltaan pieniä ja sijaitsevat erillään muista yhtiön laitoksista.

2. [REDACTED] *asiakumppaneineen* on vaatinut aluehallintoviraston päätöksen kumoamista ja hakemuksen hylkäämistä Kläppenin kalankasvatuslaitoksen osalta.

Perusteluinaan muutoksenhakijat ovat esittäneet muun ohella, että laitos ei sijaitse maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön kansallisen vesiviljelyn sijainninhjaussuunnitelmassa (2014) vesiviljelyyn sopivaksi tunnistetulla alueella. Suunnitelma perustuu kansalliseen vesiviljelyohjelmaan, jonka valtioneuvosto on periaatepäätöksensä hyväksynyt 19.6.2009. Myönnetty lupa on ristiriidassa valtioneuvoston linjauksien kanssa.

Etäisyys Kläppenin edustalla olevista kalanviljelyaltaista lähimpiin kiinteistöihin on lyhyt ja vastoin suosituksia. Kalanviljelyaltaiden läheisyydestä kärsii eritoten kiinteistö [REDACTED]. Kiinteistön omistajien huomautusta aluehallintovirastolle ei ole huomioitu päätöksessä, mikä olisi ollut aiheellista ottaen huomioon altaiden tälle kiinteistölle aiheuttama suuri haitta.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen lausuntoa ei ole riittävästi otettu huomioon päätöstä tehtäessä. Lausunnossa on kerrottu huonontuneesta veden ja merenpohjan tilasta alueella viimeisen seurantajakson aikana.

Paraisten kaupungin virkamies on syyllistynyt virheeseen asian valmistelussa rakennus- ja ympäristölautakunnalle (§ 45, 10.3.2021). Lausunnossa väitetään,

ettei yksikään vapaa-ajanasukas alueella ollut edellisellä kerralla, kun Haverön Lohi haki kalankasvatukseen toimiluvan, vastustanut hanketta. Lausunto on myöhemmin syksyllä oikaistu, kun asia on Etelä-Suomen aluehallintovirastossa luultavasti jo käsitelty.

Rehevöityneen veden, kuolleen merenpohjan, satunnaisen hajuhaitan, kalarasvan satunnaisen leviämisen vedenpinnalle ja pilaantuneen maiseman aiheuttamia kiinteistöjen arvonalennuksia ei ole huomioitu päätöksessä. Ei ole huomioitu nykyaikaisia mahdollisuuksia kasvattaa kalaa avomeressä ja siellä vedenpinnan alapuolella, aiheuttaen näin vähemmän haittaa ympäristölle ja sisäsaaristossa asuville ihmisille.

Haverön Lohi Oy viljelee kalaa Bergholmin yhteisellä vesialueella omistamatta siitä osaakaan ja maksamatta siitä minkäänlaista korvausta vesialueen yhteisille omistajille.

Päätös on epäoikeudenmukainen ottaen huomioon kiinteistönomistajille asetetut tiukat ympäristösäännöt. Kiinteistönomistajien ponnistukset veden laadun nostamiseksi valuvat hukkaan.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Hallinto-oikeus on tiedottanut luvan hakijan valituksesta julkisella kuulutuksella. Tieto kuulutuksesta on julkaistu Paraisten kaupungissa.

Asianosaisille, joita asia erityisesti koskee, on varattu tilaisuus vastineen antamiseen luvan hakijan valituksesta.

Aluehallintovirastolta on pyydetty lausuntoa valitusten johdosta. Hallinto-oikeus on varannut Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaiselle, Paraisten kaupungille, Paraisten kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle, Liikenne- ja viestintävirasto Traficomille ja Väylävirastolle tilaisuuden vastineen antamiseen valituksista. Paraisten kaupunki ei ole antanut vastinetta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on antanut lausunnon.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue on antanut vastineen.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom on ilmoittanut, ettei sillä ole lausuttavaa.

Väylävirasto on vastineenaan muun muassa esittänyt, että kala-altaat rajautuvat käytännössä maastossa väylän reunan läheisyyteen, ja siten ne tulisi merkitä väylänpuoleisilta reunoilta keltaisilla erikoisviitoilla ja varustaa viitoituksen mukaisella keltaisella valotunnuksella.

Paraisten kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen on vastineessaan todennut muun ohella, että ottaen huomioon sen, että Haverön Lohi Oy on

panostanut paljon ympäristökuormitusta ehkäiseviin toimenpiteisiin, että yritys käyttää parasta käyttökelpoista tekniikkaa ja koska kasvatusmäärät eivät lisääny uuden luvan myötä, ei ole varsinaista syytä tiukentaa lupamääräyksiä kovemmillä rehuvaatimuksilla. Yrityksen käyttämä kalanrehu on pelkästään niin sanottua Itämerirehua, eli se koostuu Itämerestä pyydetystä kalasta. Tätä rehua käyttämällä poistetaan ravinteita merestä. Rehun käytön vähentäminen aluehallintoviraston uuden päätöksen mukaisesti muutamalla kilolla fosforia ja typpeä ei varsinaisesti vaikuta Saaristomeren tilaan ja vedenlaatuun.

Todennäköisesti vain yksi valituksen jättäneistä kiinteistöistä on asuttu vuoden ympäri (tämä asuinrakennus sijaitsee noin 1,5 kilometrin päässä Kläppenin kasvatuspaikalta). Viisi kiinteistöä on vapaa-ajankiinteistöjä. Seitsemäs valituksessa mukana oleva kiinteistö on metsäkiinteistö ilman rantaa noin 1,4 kilometrin etäisyydellä. Kläppenin kasvatuspaikan mahdolliselle vaikutukselle eniten altistuva kiinteistö on [REDACTED] Bergholmilla, kasvatuspaikan pohjoispuolella. Etäisyys kasvatusaltailta kiinteistön rantaan on ilmakuvien mukaan 150–200 metriä. Tämän kiinteistön omistaja on vaihtunut hiljattain – uudet omistajat lienevät olleet tietoisia kasvatuslaitoksesta, kun he ostivat kiinteistön.

Bergholmin rannoilla kasvaa rakkolevää, mikä viittaa siihen, että vedenlaatu Kläppenin lähialueella ei kuitenkaan ole kovin huono. Kalankasvatus Kläppenin edustalla ja talvisäilytys Notgrundin edustalla ovat jatkuneet pitkään, mutta tästä ei vaikuta muodostuneen selkeää haittaa kyseiselle vesistölle. Koska Ahvenanmaan kalankasvatuslaitoksissa on viime aikoina esiintynyt kalasairauksia dramaattisin seurauksin, on järkevää, että Haverön Lohi saa pitää kaikki kolme hakemukseen sisältyvää kasvatuspaikkaa (Kläppen, Österholm ja Notgrund) – jos kalaa kasvatetaan eri yksiköissä, tämä parantaa toiminnan turvaa tarttuvia kalatauteja vastaan. Kläppenin kasvatuspaikka toimii tietojen mukaan kasvatuspaikkana kalanpoikasille, jotka käyttävät rehua vielä tehokkaammin kuin suuremmat kalat. Tämä merkitsee sitä, että vesistöön päätyvä ravinnemäärä on suhteellisesti pienempi.

Haverön Lohi Oy on vastineessaan vaatinut, että [REDACTED] ja asiakumppanien valitus tulee kokonaisuudessaan hylätä.

Valittajien [REDACTED] omistama kiinteistö [REDACTED] ei sijaitse laitoksen vaikutusalueella, joten valitus heidän osaltaan tulee jättää tutkimatta.

Perusteluinaan Haverön Lohi Oy on muun ohella esittänyt seuraavaa:

Esitetty käsittelyvirhe koskee edellisen lupakierroksen tapahtumia eikä vaikuta tämän asia käsittelyyn, koska mahdollinen edellistä lupakierrosta koskeva virheellinen tieto ei ole ollut tämän lupapäätöksen perusteena päätöksen perusteluissa. Kläppenin laitoksen toiminnasta ei seuraa Saaristomeren rehevöitymistä tai merenpohjan tilan pysyviä muutoksia, jotka näkyisivät myös valittajien kiinteistöillä. Yhtiön edustajan omien havaintojen perusteella vaikutusalueen tila on parantunut. Muun muassa rakkolevän määrä on huomattavasti lisääntynyt ja näkösyvyys on kasvanut jopa kuuteen metriin.

Kiinteistöjen arvon alenemisesta ei ole mitään selvitystä eikä arvon alenemisen syy-yhteydestä Haverön Lohi Oy:n laitokseen tai muutoin yhtiön toimintaan asiassa. Nykyinen verkkoallaskasvatus on ainoa käytännössä mahdollinen tapa kasvattaa kaloja avomerellä. Haverön Lohi Oy:llä on voimassa oleva vuokrasopimus Sommarön osakaskunnan kanssa.

██████████ on toimittanut kirjelmän.

██████████ *asiakumppaneineen* on antanut vastineen Haverön Lohi Oy:n valituksesta.

Haverön Lohi Oy on antanut vastaselityksen, jossa se on muun ohella vaatinut, että Väyläviraston vastineessa esitetyt vaatimukset on jätettävä tutkimatta tai ainakin huomioon ottamatta.

██████████ *asiakumppaneineen* on antanut vastaselityksen.

Hallinto-oikeus on varannut ██████████ *asiakumppaneineen* tilaisuuden antaa lisäselvitystä ██████████ valitusoikeudesta.

██████████ *asiakumppaneineen* on toimittanut lisäselvitystä ██████████ valitusoikeudesta.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

1. Hallinto-oikeus ei tutki ██████████ *asiakumppaneineen* valitusta ██████████ eikä ██████████ tekemänä. Muiden muutoksenhakijoiden osalta valitus tutkitaan.
2. Hallinto-oikeus hylkää Haverön Lohi Oy:n vaatimuksen Väyläviraston vastineessa esitetyn vaatimuksen tutkimatta jättämisestä.
3. Hallinto-oikeus hylkää valitukset.

Perustelut

1. Tutkimatta jättäminen ██████████ ja ██████████ osalta

Ympäristönsuojelulain 191 §:n 1 momentin mukaan valitusoikeus on muun muassa asianosaisella.

Asianosaisen valitusoikeus nyt kyseessä olevassa asiassa perustuu siihen haitalliseen vaikutukseen, joka kalankasvatustoiminnasta saattaa hänelle aiheutua. Kyseessä olevassa asiassa asianosaisten piirin muodostumisessa merkityksellisiä päästöjä ovat lähinnä toiminnan aiheuttamat päästöt vesialueelle. Vaikutusten merkittävyyttä on oikeuskäytännössä vakiintuneesti arvioitu toiminnan ja häiriintyvien kohteiden välisen etäisyyden perusteella.

███ ja ███ ovat ilmoittaneet valitusoikeutensa perusteeksi kiinteistön ███. Kiinteistötietojärjestelmästä saatujen tietojen mukaan ███ ja ███ eivät omista kyseistä kiinteistöä. ███ on todennut hallinto-oikeudelle 26.6.2023 toimitetussa lisäselvityksessä muun ohella, että kiinteistön omistaa hänen isänsä ja ███ on tulevaisuudessa kiinteistön osaomistaja. ███ valitusoikeudesta ei ole esitetty lisäselvitystä.

Valitusoikeutta arvioidaan valituksen tekoajan olosuhteiden perusteella. Vasta tulevaisuudessa toteutuva kiinteistön omistus ei siten lähtökohtaisesti ole riittävä peruste katsoa muutoksenhakijaa asianosaiseksi. Asiassa ei ole esitetty selvitystä, jonka perusteella asiaa olisi ███ osalta arvioitava toisin. Edellä todetun perusteella ja kun asiassa ei ole ilmennyt muutakaan perustetta katsoa ███ ja ███ asianosaisiksi hallinto-oikeus katsoo, että ███ ja ███ eivät ole nyt kyseessä olevassa kalankasvatusta koskevassa asiassa ympäristönsuojelulain 191 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja asianosaisia. Näin ollen valitus on ███ ja ███ osalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 81 §:n 2 momentin 4 kohdan perusteella jätettävä tutkimatta.

2. Haverön Lohi Oy:n vaatimus Väyläviraston vastineessa esitetyn vaatimuksen tutkimatta jättämisestä

Hallinto-oikeus katsoo, että Väyläviraston vastine ei sisällä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 41 §:ssä tarkoitettua valitusajan jälkeen esitettyä vaatimusta, joka olisi jätettävä tutkimatta.

3. Luvan kumoamista ja muuttamista koskevat vaatimukset

Sovelletut oikeusohjeet

Ympäristönsuojelulain 7 §:n 1 momentin mukaan toiminnanharjoittajan on järjestettävä toimintansa niin, että ympäristön pilaantuminen voidaan ehkäistä ennakolta. Jos pilaantumista ei voida kokonaan ehkäistä, se on rajoitettava mahdollisimman vähäiseksi. Toiminnanharjoittajan on rajoitettava toimintansa päästöt ympäristöön ja viemäriverkoston mahdollisimman vähäisiksi.

Ympäristönsuojelulain 11 §:n 1 momentin mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava siten, että toiminnasta ei aiheudu pilaantumista tai sen vaaraa ja pilaantuminen voidaan ehkäistä.

Saman pykälän 2 momentin mukaan toiminnan sijoituspaikan soveltuvuutta arvioitaessa on otettava huomioon toiminnan 1) luonne, kesto, ajankohta ja vaikutusten merkittävyys sekä pilaantumisen todennäköisyys ja onnettomuusriski, 2) vaikutusalueen herkkyys ympäristön pilaantumiselle, 3) merkitys elinympäristön terveellisyyden, ja viihtyisyyden kannalta, 4) sijoituspaikan ja vaikutusalueen nykyinen ja oikeusvaikutteisen kaavan osoittama käyttötarkoitus ja 5) muut mahdolliset sijoituspaikat alueella.

Ympäristönsuojelulain 20 §:n 1) kohdan mukaan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavassa toiminnassa on periaatteena, että menetellään toiminnan laadun edellyttämällä huolellisuudella ja varovaisuudella ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi sekä otetaan huomioon toiminnan aiheuttaman pilaantumisen vaaran todennäköisyys, onnettomuusriski sekä mahdollisuudet onnettomuuksien estämiseen ja niiden vaikutusten rajoittamiseen (varovaisuus- ja huolellisuusperiaate).

Ympäristönsuojelulain 48 §:n 2 momentin mukaan ympäristölupa on myönnettävä, jos toiminta täyttää tämän lain ja jätelain sekä niiden nojalla annettujen säännösten vaatimukset.

Ympäristönsuojelulain 49 §:n 1–5 kohtien mukaan ympäristöluvan myöntäminen edellyttää, ettei toiminnasta, asetettavat lupamääräykset ja toiminnan sijoituspaikka huomioon ottaen, aiheudu yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa 1) terveystahaitta, 2) merkittävää muuta 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua seurausta tai sen vaaraa, 3) 16–18 §:ssä kiellettyä seurausta, 4) erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista taikka vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella tai 5) eräistä naapurisuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasisusta.

Ympäristönsuojelulain 5 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan ympäristön pilaantumisella tarkoitetaan sellaista päästöä, jonka seurauksena aiheutuu joko yksin tai yhdessä muiden päästöjen kanssa a) terveystahaitta, b) haittaa luonnolle ja sen toiminnoille, c) luonnonvarojen käyttämisen estymistä tai melkoista vaikeutumista, d) ympäristön yleisen viihtyisyyden tai erityisten kulttuuriarvojen vähentymistä, e) ympäristön yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentymistä, f) vahinkoa tai haittaa omaisuudelle taikka sen käytölle tai g) muu näihin rinnastettava yleisen tai yksityisen edun loukkaus.

Ympäristönsuojelulain 51 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvassa on 49 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen seurauksien merkittävyttä arvioitaessa otettava huomioon, mitä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisessa vesienhoitosuunnitelmassa tai merenhoitosuunnitelmassa esitetään toiminnan vaikutusalueen vesien ja meriympäristön tilaan ja käyttöön liittyvistä seikoista.

Ympäristönsuojelulain 52 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset 1) päästöistä, päästöraja-arvoista, päästöjen ehkäisemisestä ja rajoittamisesta sekä päästöpaikan sijainnista, 2) maaperän ja pohjavesien pilaantumisen ehkäisemisestä, 3) jätteistä sekä niiden määrän ja haitallisuuden vähentämisestä, 4) toimista häiriö- ja muissa poikkeuksellisissa tilanteissa, 5) toiminnan lopettamisen jälkeisestä alueen kunnostamisesta ja päästöjen ehkäisemisestä sekä muista toiminnan lopettamisen jälkeisistä toimista, 6) muista toimista, joilla ehkäistään tai vähennetään ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa.

Saman pykälän 2 momentin mukaan, jos 1 momentin mukaisilla määräyksillä muussa kuin teollisessa toiminnassa tai energiantuotannossa ei toiminnan

luonteesta johtuen voida riittävästi ehkäistä tai vähentää ympäristöhaittoja, voidaan luvassa antaa tarpeelliset määräykset tuotantomäärästä, -energiasta tai tuotannossa käytettävästä ravinnosta.

Saman pykälän 3 momentin mukaan lupamääräyksiä annettaessa on otettava huomioon toiminnan luonne, sen alueen ominaisuudet, jolla toiminnan vaikutus ilmenee, toiminnan vaikutus ympäristöön kokonaisuutena, ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimien merkitys ympäristön kokonaisuuden kannalta sekä tekniset ja taloudelliset mahdollisuudet toteuttaa nämä toimet. Päästöraja-arvoa sekä päästöjen ehkäisemistä ja rajoittamista koskevien lupamääräysten tulee perustua parhaaseen käyttökelpoiseen tekniikkaan. Lupamääräyksissä ei kuitenkaan saa velvoittaa käyttämään vain tiettyä tekniikkaa. Lisäksi on tarpeen mukaan otettava huomioon energian ja materiaalien käytön tehokkuus sekä varautuminen onnettomuuksien ehkäisemiseen ja niiden seurausten rajoittamiseen.

Vesilain 3 luvun 4 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan lupa vesitaloushankkeelle myönnetään, jos hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin.

Asiassa saatu selvitys

Toiminta ja sen ympäristö

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on 19.12.2013 antamallaan päätöksellä nro 285/2013/2 myöntänyt Haverön Lohi Oy:lle luvan kalojen kasvattamiseen verkkoaltaissa yhteisellä vesialueella (445-594-876-1) Paraisten kaupungissa Sommarön kylässä Kläppenin ja Österstholmin yksiköissä sekä kalojen talvisäilytykseen Notgrundin saaren eteläpuolella.

Vaasan hallinto-oikeus on 1.12.2015 antamallaan päätöksellä nro 15/0641/3 muuttanut Etelä-Suomen aluehallintoviraston antaman päätöksen lupamääräyksen 5 ensimmäistä kappaletta. Muutos on koskenut käytetyn rehun sisältämiä typpi- ja fosforirajoja. Muutoksen jälkeen Kläppenin yksikön altaiden yhteispinta-ala on saanut olla enintään 700 m². Kalojen kasvatukseen käytetty rehu on saanut sisältää fosforia enintään 310 kg/a ja typpeä enintään 2 200 kg/a. Österstholmin yksikön altaiden yhteispinta-ala on saanut olla enintään 1 200 m². Kalojen kasvatukseen käytetty rehu on saanut sisältää fosforia enintään 520 kg/a ja typpeä enintään 3 700 kg/a.

Kalojen talvisäilytykseen ajalla 15.10.–15.5. käytettävien altaiden pinta-ala on saanut olla enintään 800 m². Talviaikana kalojen elintoimintojen ylläpitämiseen on saanut käyttää enintään 5 % Kläppenin ja Österstholmin yksikköjen vuotuisesta rehujen kokonaismäärästä.

tutkimusalueella tila oli lähinnä tyydyttävä ja kokonaistyyppimäärä oli useimmilla paikoilla hyvää tai erinomaista tasoa. Laitoksen kasvattamoiden lähimmillä näytepisteillä kokonaistyyppipitoisuus vaihteli välillä 250–310 µg/l ja kokonaisfosforipitoisuus välillä 20–29 µg/l. Klorofyllipitoisuus oli 4,0–7,2 µg/l (0–6 m).

Vuonna 2017 tehtiin ensimmäinen rakkoleväkartoitus. Haverön Lohi Oy:n laitosten lähellä sijaitsevalla linjalla rakkolevän alakasvuraja oli 2,6 m. Österstholmin laitoksen lähellä esiintyi vähiten epifyyttejä.

Vuonna 2018 suoritettiin suppea vesitutkimus ja pohjaeläinselvitys. Vuoden 2018 vedenlaatututkimuksen raportin mukaan tuotanto oli samaa luokkaa kuin vuonna 2014, mutta typpi- ja fosforikuormitus olivat hieman pienempiä. Vedenlaatututkimusten tulosten perusteella ei näkynyt selviä merkkejä kuormituksen vaikutuksesta. Pääosin erot ravinne- ja klorofyllituloksissa mahtuivat mittausepävarmuuden piiriin.

Vuonna 2018 Sömmarön itäpuolella Kläppenin laitoksen lähialueen veden laadussa ei ollut eroa avoimella alueella olevan vertailuaseman veden laatuun. Pohjoisempana klorofyllimäärä oli korkeampi kuin laitoksen lähellä. Myöskään Österstholmin laitoksen lähellä veden laatu ei eronnut vertailu-alueista. Näkösyvyys lähimmillä näytepisteillä oli 1,9–2,1 m. Laitoksen lähimmillä näytepisteillä kokonaistyyppipitoisuus vaihteli välillä 250–260 µg/l ja kokonaisfosforipitoisuus välillä 20–24 µg/l. Klorofyllipitoisuus oli 6,0–7,0 µg/l.

Vuonna 2019 suoritettiin suppea vesitutkimus ja päällyslevätutkimus. Veden laadun tila oli fosforiraja-arvojen perusteella tyydyttävä. Klorofyllin perusteella tila oli pääosin hyvä ja kahdessa paikassa tyydyttävä. Sömmarön itäpuolella Kläppenin laitoksen lähialueen veden laadussa ei ollut eroa pohjoisempana olevaan vertailuasemaan eikä avoimemmalla alueella etelämpänä olevaan vertailuasemaan. Idässä avoimella alueella vertailuasemalla klorofyllipitoisuus oli korkeampi kuin laitoksen lähialueilla. Myöskään Österstholmin laitoksen lähellä veden laatu ei eronnut vertailualueista.

Pohjaeläimistö

Vuonna 2018 tehdyssä pohjaeläintutkimuksessa tarkkailualueelta otettiin pohjaeläinnäytteitä 23 paikasta. Pohja-aines oli kaikissa paikoissa saviliejua tai savea. Kahdessa paikassa saven seassa oli soraa ja kolmessa paikassa seulontajäännöksessä todettiin soraa, hiekkaa tai mineraalikausia. Useimmilla asemilla seulontajäännös oli saviainesta ja kasvijätettä. Pintakerros (noin 0,5–2 cm) oli kaikilla asemilla hapettuneen ruskea. Joissain paikoissa hapettuneen kerroksen alla näyte oli muuten hyvin tummaa/mustaa. Neljässä paikassa tuntui rikkivedyn haju.

Pohjaeläinlajeja todettiin asemittain 4–15. Tutkimusalueella tavattiin 27 eri lajia tai lajiryhmää. Kaikilla asemilla oli liejusimpukoita ja lähes kaikilla raakkuäyriäisiä (22 asemaa) ja *Marenzelleria*-monisukasmatoja (19 asemaa).

Lisäksi yleisesti tavattiin *Procladius*-suvun surviaissääskentoukkia (18 asemaa), okamakaramatoja (16 asemaa) sekä valkokatkoja ja suippokotiloita (15 asemaa). Muita lajeja tavattiin 1–14 asemalla) Kokonaisyksilötiheydet olivat noin 420–14 100 yksilöä/m² ja kokonaisbiomassat 4–341 g/m².

Sömmarön alueen pohjaeläinasemien (SL I–SL V, SL 7 ja SL 8) lajimäärät vaihtelivat 4–12 kpl välillä ja kokonaisyksilötiheydet 420–2 689 yks/m² välillä ja kokonaisbiomassa 16,17–178,29 g/m². Pohjan tilan BBI-arvo vaihteli 0,36–0,81 välillä ja BBI-luokka vaihteli erinomaisesta tyydyttävään. Pohjan tila oli niin sanotun Leppäkosken perusteiden mukaan osin puoliterve ja osin puolilikaantunut.

Pohjaeläintutkimus on edellisen kerran tehty vuonna 2012. Vertailtaessa vuoden 2018 tuloksia vuoden 2012 tutkimustuloksiin voitiin todeta, että pohjaeläinlajistossa ei tutkimusvuosien välillä ollut suuria eroja. Biomassat ovat olleet 2000-luvun tutkimuksissa lähes kaikilla asemilla varsin pieniä. Vuonna 2018 tilanne oli muuttunut, varsinkin Gulskärin alueella valkokatkoja ja myös raakkuäyriäisiä oli enemmän kuin vuonna 2012, joten tila oli parempi kuin vuonna 2012.

Merenhoito ja vesienhoito

ELY-keskuksen lausunnossa 24.3.2021 aluehallintovirastolle on esitetty, että Kläppenin laitos sijaitsee Paraisten ja Nauvon välisen vesialueen vesimuodostumassa ja Österstholmin laitos Gullkronan selän ulkosaaristoalueen vesimuodostumassa. Molempien vesimuodostumien tila on arvioitu tyydyttäväksi uusimmassa luokittelussa, joka on laskettu vuosien 2012–2017 seuranta-aineistojen perusteella. Uusin luokittelu on lausunnon tekohetkellä ollut vielä vahvistamatta. Edelliseen luokitteluun (seuranta-aineisto vuosilta 2006–2012) verrattuna useiden laatutekijöiden tila on heikentynyt. Heikentymistä on tapahtunut erityisesti Paraisten ja Nauvon välisen vesialueen vesimuodostumassa kaikkien muiden laatutekijöiden paitsi pohjaeläinten kohdalla, jonka luokka parani hyvästä erinomaiseen. Luokituksen luotettavuutta tosin heikentää se, että se on tehty ainoastaan kahden lähekkäisen, Lillvikenin edustalla olevan pohjaeläinaseman perusteella.

Vuoden 2017 tutkimusten mukaan näkösyvyyden mukaan luokiteltuna vesialueen tila oli välttävällä tasolla, typpipitoisuuksien perusteella erinomaisella tasolla ja fosfori- ja klorofyllipitoisuuksien perusteella tyydyttävällä tasolla.

Vuonna 2018 tehtyjen tutkimusten perusteella veden laatu oli kokonaisfosforin perusteella tyydyttävä, mutta kokonaistypen perusteella lähinnä hyvä tai erinomainen. Kokonaisuutena tila oli lähinnä tyydyttävä-välttävä. Näkösyvyyden ja klorofyllin perusteella tila oli välttävällä tasolla, typpipitoisuuksien perusteella erinomaisella tai hyvällä tasolla ja fosforipitoisuuksien perusteella tyydyttävällä tasolla.

ELY-keskuksen lausunnon mukaan Gullkronan selän ulkosaaristoalueen vesimuodostumassa on tapahtunut useiden laatutekijöiden kohdalla hienoista kohenemista, vaikka sielläkin kokonaistyyppipitoisuuden ja kasviplanktonin biomassan kohdalla on tapahtunut heikentymistä. Laatutekijöiden luokat ovat pysyneet samoina lukuun ottamatta näkösyvyyttä, jonka luokka parani välttävästä tyydyttäväksi. Vesimuodostuman luokitteluun käytetyistä pohjaeläinasemista valtaosa sijaitsee etäällä Kläppenin ja Österstholmin kalankasvatustiluksista. Alueen vesimuodostumatyyppi on lounainen ulkosaaristo (Lu) ja avoimuus ”avoin”. Ekologisen tilan luokka on välttävä.

Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmassa vuosiksi 2016–2021 on todettu, että alueen kalankasvatuksen tuotantomäärien alenemisen, rehujen ja ruokintamenetelmien kehittymisen ja vesiensuojelutoimien seurauksena on kalankasvatuksesta johtuvan ravinnekuormituksen määrä vähentynyt lähes 70 %. Vaikka kalankasvatuksen ravinnekuormituksen osuus läntisellä vesienhoitoalueella on kokonaisuudessaan pieni, voi sillä kuitenkin olla paikallisia kuormittavia vaikutuksia. Tämän vuoksi tulee toiminnan aiheuttamien päästöjen määriä suhteessa tuotantomääriin edelleen systemaattisesti vähentää toiminnan edellytyksistä samalla huolehtien. Näitä rannikkovesien määrällisiä ravinnekuormituksen alentamistavoitteita on esitetty merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelmassa.

Oikeudellinen arviointi

Haverön Lohi Oy:n valitus

Kalankasvatuksessa kalojen ruokintaan käytettävästä rehusta vapautuu ympäristöön fosforia ja typpeä. Nämä ravinnepäästöt aiheuttavat meren rehevöitymistä ja vedenlaadun heikkenemistä. Koska avovesialueella tapahtuvaan verkkoallaskasvatukseen soveltuvia käyttökelpoisia vesienkäsittelymenetelmiä ei ole saatavilla, kalankasvatustoiminnasta aiheutuvia ravinnepäästöjä voidaan käytännössä rajoittaa ainoastaan kasvatuksessa käytettävän ruokintarehun sisältämää ravinteiden määrää rajoittamalla. Lisäksi on otettava huomioon, että toiminnanharjoittaja on ympäristönsuojelulain 7 §:n 1 momentin nojalla velvollinen järjestämään toimintansa siten, että päästöt ovat mahdollisimman pienet.

Tässä tapauksessa aluehallintovirasto on myöntänyt luvan siten, että rehu saa sisältää vähemmän fosforia kuin mitä Haverön Lohi Oy on hakemuksessaan esittänyt ja mitä aikaisempi lupa Vaasan hallinto-oikeuden päätöksellään 1.12.2015 numero 15/0641/3 siihen tekemine muutoksineen on sallinut. Haverön Lohi Oy on vaatinut aluehallintoviraston päätöksen muuttamista siten, että rehun sisältämän fosforin määrä korotetaan aikaisemman luvan ja lupahakemuksen mukaiseksi. Ympäristönsuojelulain 7 §:n 1 momentin velvoittavan säännöksen ja kalankasvatuksen edellä kuvattujen erityspiirteiden johdosta Haverön Lohi Oy:n on kuitenkin velvollinen järjestämään toimintansa siten, että käytettävä rehu sisältää mahdollisimman vähän fosforia.

Haverön Lohi Oy:n valituskirjelmästä tai vastaselityksestä ei ilmene, että aluehallintoviraston päätöksen mukaiset rehun fosforisisällön enimmäismäärät olisivat niin pienet, että tavoiteltuun lisäkasvuun pääseminen olisi mahdotonta tai kohtuuttoman hankalaa. Asiassa ei ole ilmennyt muutakaan syytä katsoa, että aluehallintoviraston päätöksen mukaiset fosforin enimmäismäärät johtaisivat tällaiseen lopputulokseen. Tämän perusteella ja ympäristönsuojelulain 7 §:n 1 momentti huomioon ottaen aluehallintovirasto on voinut rajoittaa toiminnassa käytettävä rehun sisältämää fosforin määrää lupapäätöksestä ilmenevällä tavalla.

a asiakumppanien valitus

Hallinto-oikeus toteaa, että se voi käsitellä kyseessä olevaa asiaa vain ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisena muutoksenhakuasiana. [REDACTED] ja asiakumppanien valituksessa on esitetty Paraisten kaupungin virkamiehen syyllistyneen virheeseen asian valmistelussa rakennus- ja ympäristölautakunnalle. Lausunto on myöhemmin korjattu. Hallinto-oikeus ei ole toimivaltainen käsittelemään valituksessa esitettyjä hallintokantelun luonteisia väitteitä viranomaistoiminnasta.

Ympäristölupaharkinnassa arvioidaan päästöistä aiheutuvaa ympäristönsuojelulain 2 §:n 1 momentin ja 5 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtien mukaista ympäristön pilaantumista ja naapurisuuhdelain 17 §:n mukaista kohtuutonta rasisusta.

Saadun selvityksen perusteella hallinto-oikeus katsoo, että hakemuksen mukainen toiminta aiheuttaa jossain määrin vesistön rehevöitymistä. Typpi- ja fosforikuormituksen aiheuttama rehevöityminen on kuitenkin paikallista ja rajoittuu kasvatusalueelle laimentuen nopeasti veden syvyydestä ja virtauksista johtuen.

Kansallinen vesiviljelyn sijainninhjaussuunnitelma on maa- ja metsätalousministerin ja ympäristöministerin 21.5.2014 hyväksymä. Se perustuu valtioneuvoston periaatepäätöksellä hyväksymään kansalliseen vesiviljelyohjelmaan. Suunnitelmassa esitetty ei ole lupaharkintaa sitova, mutta hallinto-oikeus katsoo, että se voidaan ottaa osaltaan selvityksenä huomioon harkittaessa luvan myöntämisen edellytyksiä hakemuksen mukaiselle paikalle.

Hallinto-oikeus arvioi, ettei toiminnasta yksin tai yhdessä alueen muun kuormituksen aiheudu sellaisia ympäristönsuojelulain tai vesilain vastaisia ympäristövaikutuksia, joiden perusteella aluehallintoviraston päätös olisi kumottava.

Ympäristö- ja vesitalouslupaharkinnassa otetaan kantaa siihen, onko lupa myönnettävissä sen kaltaiselle laitokselle, jolle lupaa on haettu. Jos luvan myöntäminen hakemuksen mukaiselle laitokselle on oikeudellisesti mahdollista, ei lupahakemusta voida hylätä sillä perusteella, että hanke eri tavalla toteutettuna olisi ympäristövaikutuksiltaan vähäisempi kuin hakemuksen kaltaisella tavalla toteutettuna.

Laitosten toiminnasta ei ole asiassa saadun selvityksen ja toiminnan tarkkailutulosten perusteella aiheutunut sellaisia haitallisia vaikutuksia, etteikö toimintaa voitaisi jatkaa lähes samansuuruisena kuin aiemmin. Valituksenalaisen päätöksen mukaan toimittaessa toiminta ja siitä aiheutuvat päästöt eivät tulevalla lupakaudella kasva.

Saadun selvityksen mukaan itse kasvatusalueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei ole sellaista virkistyskäyttöä tai kalataloudellisia arvoja, joille toiminnan päästöistä voisi aiheutua merkittävää haittaa. Hallinto-oikeus arvioi, että etäisyys lähimpiin vapaa-ajan asuinrakennuksiin on riittävä päästöjen laimenemiseksi haitattomalle tasolle ja estämään aiheutuvat haitat. Näistä syistä toiminnan päästöistä ei myöskään ennalta arvioiden aiheudu vesilain 13 luvun 1 §:ssä ja 9 §:ssä tarkoitettua korvattavaa edunmenetystä.

Haverön Lohi Oy:n ja Sommarön osakaskunnan välinen vuokrasopimus on yksityisoikeudellinen sopimus, jonka mukaan Haverön Lohi Oy maksaa osakaskunnalle vuokraa nyt kysymyksessä olevista vesialueista. Hallinto-oikeus ei ole toimivaltainen käsittelemään yksityisoikeudellisiin vuokrasopimuksiin liittyviä erimielisyyksiä, eikä myöskään kysymystä siitä, pitääkö osakaskunnan tilittää saamansa vuokratulot osakkaille.

Johtopäätös

Hallinto-oikeus katsoo, että aluehallintovirasto on voinut myöntää määräaikaisen luvan kalankasvatukseen Sommarön kalastuskunnan vesialueella valituksenalaisesta päätöksestä ilmenevin rajoituksin, kun otetaan huomioon siitä merialueella aiheutuvien päästöjen vaikutus sekä merialueesta vesienhoito- ja merenhoitosuunnitelmissa esitetty. Hallinto-oikeus on tämän vuoksi hylännyt Haverön Lohi Oy:n vaatimuksen päätöksen muuttamisesta ja [REDACTED] asiakumppaneineen esittämän vaatimuksen päätöksen kumoamisesta ja hakemuksen hylkäämisestä.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Julkinen kuulutus

Päätös on annettu julkisella kuulutuksella.

Päätöksestä ilmoittaminen

Paraisten kaupunginhallituksen on viipymättä julkaistava tieto tätä päätöstä koskevasta kuulutuksesta kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tiedon kuulutuksen julkaisemisesta tulee olla nähtävillä vähintään sen ajan, jonka kuluessa päätökseen saa hakea muutosta.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista eli **viimeistään 2.5.2024**.

Valitusosoitus on liitteenä HallJK (01.20).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Sinikka Kangasmaa ja Patrick Sahlström, tekniikan alan hallinto-oikeustuomari Lasse Käsälä sekä luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomari Jaakko Tuhkanen.

Esittelijä Pirjo Pentinmäki

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmässä.

Jakelu**Päätös**

Haverön Lohi Oy, oikeudenkäyntimaksu 260 euroa
 Prosessiosoite: VT [REDACTED]
(Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.)

[REDACTED] asiakumppaneineen, oikeudenkäyntimaksu 260 euroa
 Prosessiosoite: [REDACTED]
(Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.)

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Väylävirasto

Paraisten kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen

Paraisten kaupunginhallitus

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus /
 Kalatalousryhmä

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus /
 Ympäristö ja luonnonvarat

Etelä-Suomen aluehallintovirasto,
 Ympäristölupavastuualue

Suomen ympäristökeskus

Tuomioistuimen yhteystiedot

Vaasan hallinto-oikeus
 Korsholmanpuistikko 43, 4 krs (PL 204), 65101 Vaasa
 Sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi
 Puh.: 029 56 42780

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu:
<https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/>

Henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla
<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/>

VALITUSOSOITUS

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisen perusteet

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valituslupa on myönnettävä, jos:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeitä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Hallinto-oikeuden päätös on annettu julkisella kuulutuksella. Päätös on julkaistu hallinto-oikeuden verkkosivuilla päivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta. Päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkaisemisajankohdasta. Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista, sitä päivää lukuun ottamatta.

Valituksen sisältö

- Valituksessa, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on ilmoitettava
- valittajan nimi ja yhteystiedot mukaan lukien se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite); jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, on valituksessa mainittava myös tämän yhteystiedot
 - päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)
 - peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden vuoksi valitusluvan myöntämiseen on mainittu peruste
 - miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
 - vaatimusten perustelut
 - mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Jos usea tekee valituksen yhdessä, voidaan joku heistä ilmoittaa yhdyshenkilöksi.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös valitusosoituksineen
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, joka ei ole toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa, ja joka ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Tämä koskee myös tilanteita, joissa valitus toimitetaan sähköisen asiointipalvelun kautta tai sähköpostitse. Valitus liitteineen voidaan toimittaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Asiointipalvelun kautta toimitettua valitusta tai sähköpostitse toimitettua valitusta ei tarvitse toimittaa paperimuodossa. Asiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Postiosoite: Korkein hallinto-oikeus
PL 180, 00131 Helsinki

Sähköposti: korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

Käyntiosoite: Fabianinkatu 15, 00130 Helsinki

Puhelin: 029 56 40200

Faksi: 029 56 40382

Aukioloaika: arkipäivisin klo 8.00–16.15

Hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu:
https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#